

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ԸՄԲՈՆՈՒՄԸ
ԵՒ ԿԱՐԵԻՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ¹

Եկեղեցու սոցիալական հայեցակարգը Եկեղեցու քարոզչության անբաժանելի մասն է եւ ուղղված է հասարակական տարբեր խմբերին՝ նպատակ ունենալով բացահայտել եւ լուծել առօրյա սոցիալական խնդիրները՝ ավետարանական ոգով եւ սպասավորության միջոցով:

Եկեղեցու սոցիալական ծառայությունը հաճախ անվանում են ողորմածություն, իսկ քրիստոնյայի ողորմածության առանձնահատկությունն այն է, որ նրա ծառայության հիմքում հավատն է առ Հիսուս Քրիստոս, ինչպես նաեւ Նրա տված սիրո պատվիրանի կատարումը (Ղուկ. 2. 32–35)²:

Եկեղեցում սոցիալական ծառայությունը, ըստ էության, նույն ձևով է կազմակերպված: Այդ աշխատանքը կատարվում է ողորմության եւ անկարողներին ու կարիքավորներին օգնելու սկզբունքներով, որոնք հայտնի էին դեռեւս Հին Կտակարանում, իսկ առաքյալների ժամանակ այն ձևավորվեց որպես սպասավորության առանձին ոլորտ:

Հինկտակարանյան օրենքում ողորմության մասին հիշատակվում է արդեն Բ. Օրինաց գրքում, որը վկայում է բարեգործության աստվածահաճո լինելու մասին. «...կկատարես Շաբաթների տոնը՝ նվիրված Տիրոջ՝ քո Աստծուն. կբերեմ ձեր կամավոր նվերները, համաձայն քեզ տրված Տիրոջ՝ քո Աստծու հրամանի...» (Բ. Օր. ԺԶ. 10) : Նույն տեղում հանդիպում ենք հրահանգի, թե ում է անհրաժեշտ օգնել. «...եւ եթե ձեր մեջ քո եղբայրներից մեկը կարիքի մեջ լինի, Տիրոջ՝ քո Աստծու քեզ տրված երկրի ֆառափներից որեւէ մեկում, ապա նրանից երես մի թեփր, քո կարիքավոր եղբոր նկատմամբ ժառանգություն մի արա» (Բ. Օր. ԺԵ. 7), այնուհետեւ բացահայտվում է բարեգործության սկզբունքը «...պարտք տուր նրան այնքան, որքան անհրա-

¹* Ստացվել է՝ 20.01.2026, գրախոսվել է՝ 6.02.2026: Էլ. հասցե՝ david.sergeenko@yandex.ru:
² Աստվածաշունչ մատյան Հին եւ Նոր Կտակարանների, Հայաստանի Աստվածաշնչային ընկերություն, 2020:

ժեշտ է: Եւ մի տրամիր, որովհետեւ դրա համար քո Տերը՝ Աստված կօրհնի քեզ քո բոլոր գործերում» (Բ. Օր. ԺԵ. 10):

Սակայն թեեւ հրեական օրենքը սահմանում էր բարեգործության մասնավոր դեպքերը եւ տեսակաները, միեւնույն ժամանակ պատվիրում էր՝ ում պետք է օգնություն ցուցաբերել եւ ում նկատմամբ ողորմած լինել. «...օտարից կպահանջես այն, ինչը քոն է, սակայն քո եղբոր պարտքը զիջիր նրան» (Բ. Օր. ԺԵ. 3): Սա խոսում է այն մասին, որ ողորմածությունը սահմանափակվում էր միայն հրեա ժողովրդի շրջանակում: Այլ կերպ ասած՝ հրեաները միայն իրենց «հողի վրա» էին պարտավոր օգնել կարիքավորներին. «...քանի որ կարիքավորներն անպակաս են լինելու երկրի վրա, դրա համար էլ այս բանը պատվիրելով՝ ասում եմ. «առատաձեռն եղիր քո աղքատ եւ տառապյալ եղբոր նկատմամբ, որն ապրում է քո երկրում» (Բ. Օր. ԺԵ. 11):

Բացի այդ՝ նույն գրքում հանդիպում ենք նաեւ բարեգործության մեկ այլ տեսակի, այն է՝ յոթ տարին մեկ անգամ ներել պարտապաններին. «Թողության օրենքը հետեւյալն է. չեղյալ կհամարես այն ողջ պարտքը, որ քո ընկերը պարտ է քեզ. մի պահանջիր քո ընկերոջից եւ քո եղբորից, որովհետեւ այդ թողությունը հանուն Տիրոջ՝ քո Աստծու է» (Բ. Օր. ԺԵ. 2): Այս մասին հիշատակվում է նաեւ Ելից գրքում. «Եթե գրավ վերցնես մեկի բանկոնը, մինչեւ արեւի մայր մտնելը վերադարձրու այն, որովհետեւ դա նրա է՛ւ վերադարձնել է, է՛ւ նրա մերկությունը ծածկող հանդերձը, որով եւ նա քնում է» (Ելք ԻԲ. 25–26), եւ Ղեւտացվոց գրքում. «Եթե եղբայրդ աղքատանա եւ ի վիճակի չլինի աշխատելու, նրան պիտի պատսպարես, ինչպես եկվորին ու պանդուխտին: Նա քեզ մոտ պիտի ապրի: Նրանից վաշխ ու տոկոս չպիտի վերցնես: Վախեցիր քո Աստծուց, եւ եմ Տերը: Քո եղբայրը թող քեզ մոտ ապրի: Նրան փողը տուր ու չպիտի տաս եւ ավելին ստանալու ակնկալությամբ չպիտի կերակրես նրան» (Ղեւտ. ԻԵ. 35–37):

Ողորմածության պատվեր ենք գտնում նաեւ Հին Կտակարանի Տովբիթի գրքում, որտեղ խոսվում է դրա նշանակության մասին. «Ողորմությունը բարիք է բոլոր նրանց համար, ովքեր այն կատարում են Աստծու առաջ» (Տովբիթ Դ. 10) եւ ապա՝ «Ողորմությունը փրկում է մահից եւ սրբում բոլոր մեղքերից, ովքեր ողորմություններ եւ արդարություններ են անում, լցվում են կյանքով» (Տովբիթ ԺԲ. 9): Այսինքն՝ ողորմածությունն ընկալվում է որպես առաքինություն, որն ազատում է մահից, մաքրում մեղքերից, երկար տարիների կյանք պարգևում եւ հավասարեցվում անգամ աղոթքին ու պահի. «Բարի են աղոթքները՝ պահեցողություններով, ողորմություններ

րով եւ արդարություններով: Բարի է քիչ ունեցվածքը արդարությամբ քան շատը՝ անիրավությամբ: Լավ է ողորմություններ անել, քան ոսկու գանձ կուտակել» (Տովբիթ ԺԲ. 8):

Սաղմոսաց գրքում ուղղակիորեն մատնանշվում է, որ աղքատների մասին հոգ տանող մարդը երանելի է. «Երանի նրան, ով մտածում է աղքատի եւ տնանկի մասին» (Սաղմ. Խ. 2):

Առակաց գրքում եւս կարելի է հանդիպել բարեգործության աստվածահաճո լինելու մասին խոսքի. «Աղքատին զրպարտողը բարկացնում է նրա Արարչին, իսկ ով պատվում է նրան, ողորմում է աղքատին» (Առակ. ԺԳ. 31): Բացի այդ՝ այս գրքում տեսնում ենք բացարձակապես նոր մոտեցում, որի դրդապատճառը թեեւ խստասրտությունն էր, սակայն այն արդեն նախաազդարարում էր նորկտակարանյան համընդհանուր սիրո ուսմունքը. «Եթե քաղցած է թշնամիդ, կերակրիր նրան, եթե ծարավ է խմելու ջուր տուր» (Առակ. ԻԵ. 21): Խստասրտության մասին խոսելիս նկատի է առնված հետեւյալը. «Եթե այդ անես, նրա գլխին կրակի կայծեր կկուտակես, եւ Տերը քեզ բարություն կհատուցի» (Առակ. ԻԵ. 22):

Եսայու մարգարեությունում հանդիպում ենք բարեգործության մեկ այլ տեսակի, որը մինչ այդ չէր հիշատակվել եւ պատվիրում է հոգ տանել նեղյալներին. «Ներիր ու արձակիր նեղյալներին եւ պատիբ բոլոր անիրավ մուրհակները: Քաղցածներին բաժանիր քո հացը եւ անօթեւան աղքատներին տար քո տունը. եթե մերկ մարդ տեսնես՝ հագցրու նրան» (Ես. ԾԸ. 6–7):

Այսպիսով՝ կարելի է եզրակացնել, որ Հին Կտակարանում ողորմության դրդապատճառը համարվում էր օրենքի կատարման պարտականությունը, ողորմությունը եւ կարիքավորներին օգնությունը համարվում էին մարդու հիմնական խնդիրները պահի եւ աղոթքի հետ զուգահեռ եւ բարձրացված էին պատվիրանի մակարդակի, որը կատարելով՝ մարդը պաշտում էր Աստծուն: Կարելի է առանձնացնել Հին Կտակարանում հիշատակված եւ հինկտակարանյան մարդու պարտականություն համարվող բարեգործության հետեւյալ տեսակները.

- օգնել աղքատին (Հոբ ԻԹ. 16, Ղեւտ. ԻԵ. 35, Ելք ԺԵ. 7–11).
- կերակրել քաղցածներին (Տովբիթ Ա. 17).
- ջուր տալ ծարավյալներին (Առակ ԻԵ. 21).
- հագցնել մերկերին (Տովբիթ Ա. 17, Ես. ԾԸ. 7).
- օգնել հիվանդին ու հաշմանդամին (Հոբ ԻԹ. 15, Բ Մակ. Ը. 28).
- սատարել այրուն եւ որբին (Հոբ ԻԹ. 12–13, ԼԱ. 16–17, Առակ ԼԱ. 8).

• հյուրընկալել անօթեւաններին եւ պանդուխտներին (Բ. Թագ. Ժէ. 27–29, Ես. ԾԸ. 7).

• հոգ տանել նեղյալների մասին (Ես. ԾԸ. 6, ԿԱ. 1):

Եթե Հին Կտակարանում ողորմությունը համապատասխանեցվում է հատակ պատվիրանի, որը պետք է կատարի յուրաքանչյուր քրիստոնյա, եւ կան հատակ պատվերներ ողորմության պայմանների եւ մասշտաբների վերաբերյալ, ապա Նորկտակարանյան ողորմությունը հիմնված է առաջին հերթին Քրիստոսի եւ Իր առաքյալների օրինակի վրա:

Եւ այստեղ արդեն չկա խտրականություն մարդկանց միջեւ, որոնց պետք է օգնել, քանի որ ողորմությունը հանձնարարության բնույթ է կրում, որի իրագործումը ոչ թե օրենքից է բխում, այլ սիրուց: Մարդկանց հանդեպ սիրո մասին առաջին հերթին կարգում ենք Մատթեոսի Ավետարանում. «.....որովհետեւ քաղցեցի, եւ ինձ կերակրեցիք, ծարավեցի, եւ ինձ խմելու ջուր տվեցիք, օտարական էի, եւ ինձ հյուրընկալեցիք, մերկ էի, եւ ինձ հագցրիք, հիվանդ էի, եւ ինձ խնամեցիք, բանտում էի, եւ ինձ այցելեցիք: Այդ ժամանակ արդարներ կդիմեն նրան եւ կասեն. «Տե՛ր, քեզ երբ քաղցած տեսանք եւ կերակրեցի՞նք, կամ ծարավ եւ ջուր տվեցի՞նք, քեզ երբ օտարական տեսանք եւ հյուրընկալեցի՞նք, կամ մերկ եւ հագցրի՞նք, քեզ երբ հիվանդ կամ բանտում տեսանք եւ այցելեցի՞նք»: Թագավորը կպատասխանի եւ նրանց կասի «Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, քանի որ իմ այս փոքրիկ եղբայրներից մեկին արեցիք, ինձ համար արեցիք» (Մատթ. ԻԵ. 35–40): Այստեղ նույնպես, ինչպես եւ Հին Կտակարանում, Աստված ուղղակիորեն աղքատներին եւ կարիքավորներին համեմատում է Իր հետ՝ ցույց տալով, որ ողորմությունը փրկության համար ամենակարեւոր միջոցներից է: Այսինքն՝ քրիստոնյայի համար աստվածահաճո ընթացքը պայմանավորած է ոչ թե պահեցողությամբ, աղոթքով, Եկեղեցի գնալով, օրենքի կատարմամբ, այլ մարդկային վերաբերմունքով, մերձավորի տառապանքին ականջալուր լինելով:

Նույն միտքը հանդիպում է նաեւ Բարի սամարացու առակում. մի մարդ Երուսաղեմից գնում էր Երիքով եւ ընկնում է ավազակների ձեռքը, որոնք հանում են նրա հագուստը, վիրավորում եւ հեռանում՝ նրան կիսամեռ թողնելով: Մի քահանա եւս այդ ճանապարհով էր գնում եւ նրան տեսնելով՝ անտարբեր անցնում է: Մի ղեւտացի մոտենում է, նայում եւ դարձյալ անտարբեր կողքով անցնում: Եւ մի սամարացի անցնելիս տեսավ նրան, խղճաց, մոտեցավ, կապեց նրա վերքերը, վրան գինի ու ձեթ լցրեց եւ նրան իր հետ գրաստի վրա դնելով՝ տարավ մի իջեւան եւ խնա-

մեց նրան: Եւ հաջորդ օրը, երբ դուրս էր գալիս այնտեղից, իջեւանատիրոջը երկու դահեկան տվեց եւ ասաց, որ հոգ տանի նրա մասին եւ եթե դրանից ավել ծախսի, վերադառնալուն պես հետ կտա (Ղուկ. Ժ. 30–35): Այստեղ կրկին մատնանշվում է, որ այդ սամարացին, լինելով հասարակ մարդ, փորձանքի մեջ հայտնված անծանոթին օգնելով, արժանանում է Աստծու ավելի մեծ պարգեւին, քան նրանք, ովքեր սպասավորում են Նրա սեղանին եւ «օրենքի տառին» են հետեւում, քանի որ քահանան ու դեւտացին հավանաբար այդպես վարվեցին՝ ծիսական մաքրությունը գերադասելով, որի խախտումը կարող էր խոչընդոտ լինել՝ մասնակցելու աստվածպաշտությանը: Ճիշտ վարվեց միայն սամարացին, կանգ առավ, հետաձգեց իր մնացյալ գործերը (իսկ նա գործեր ուներ, քանի որ առավոտյան շտապ իջեւանատիրոջը հանձնեց տուժածի խնամքը), որպեսզի փրկի մարդու կյանքը, որն իր արժեհամակարգում, պարզվում է, ամեն ինչից վեր է:

Հաստատելով ողորմության առաքինության բացարձակ արժեքը՝ ոչինչ չի խոսվում, սակայն, կազմակերպված սոցիալական ծառայության մասին: Այսպիսի ծառայության անհրաժեշտության վկայությունն առաջին հերթին Քրիստոսի գործունեությունն էր: Իր ծառայության մեծ մասը Փրկիչը հատկացրեց հենց կարիքավորներին, այդ աշխատանքով Նա զբաղվում էր առավոտից մինչեւ ուշ երեկո: Երեկոյան Նրա մոտ էին բերում բազմաթիվ դիվահարներ, եւ Նա խոսքով դեւերին հանում էր, բուժում բոլոր հիվանդներին (Մատթ. Լ. 16): Աստված Իր ծառայությամբ վկայում էր Իր մասին՝ որպես մարդեղացած Աստծու: Տերը որոշ բժշկումներ ուղեկցում էր այնպիսի արտահայտություններով եւ գործողություններով, որոնք շրջապատողների համար հայտնություն կարող էին թվալ. Նա մեղքերի թողություն տվեց անդամալուծին, որին չորս հոգով էին նրա մոտ բերել (Մարկ. Բ. 2–5), իսկ մյուս անդամալուծին ոչխարների ավազանում (Հովհ. Ե.) ասաց, որ վերցնի մահիճը: Նա, հակառակ շաբաթ օրվա հանգստի պատվիրանին, հրամայեց նրան մահիճը վերցնել: Հնարավորություն ունենալով շաբաթ օրը մեկ խոսքով բժշկելու ի ծնե կույրին (ընդ որում՝ չխախտելով համապատասխան պատվիրանը, ինչպես դա դպիրներն էին ընկալում)՝ Նա բժշկեց կույրին, որպեսզի եւս մեկ անգամ ցույց տա Իր իշխանությունը եւ համապատասխանաբար շաբաթ օրվա հանգստի պատվիրանը մեկնելու իրավունքը (Հովհ. Թ.): Այսպես՝ գործերով Նա ապացուցեց «իշխանությամբ» ուսուցանելու Իր իրավունքը (Մատթ. Է. 29):

Միայն իր՝ որպես Աստծու մասին վկայելու անհրաժեշտությունը չէր, որ մղում էր Քրիստոսին հրաշքներ գործելու: Դեպքեր կային, երբ Նա հավատի խոստովանություն չէր պահանջում բժշկությունից առաջ, իսկ Նայինում այրի կնոջ որդուն հարություն տալու հրաշքը նույնիսկ առանց խնդրանքի կատարեց: Երբ քաղաքի դարպասին մոտեցավ դուրս էր բերվում մի մեռել՝ միակ որդին իր մոր, որ այրի կին էր, եւ քաղաքից բազում ժողովուրդ նրա հետ էր: Երբ Տերն այդ կնոջը տեսավ, խղճաց նրան եւ ասաց՝ Մի լար: Եւ մոտենալով՝ դիպավ դագաղին: Դագաղը տանողները կանգ առան, եւ Նա ասաց. «Ով պատանի, քեզ եմ ասում, վեր կաց: Մեռելը վեր կացավ, նստեց եւ սկսեց խոսել» (Ղուկ. է. 12–15): Անապատում ժողովրդին նկանակներով կերակրելու հայտնի հրաշքը, որը հիշատակվում է բոլոր Ավետարանիչների կողմից (Մարկ. Ը. 3–9, Մատթ. ԺԳ. 32–39, Ղուկ. Թ. 11–17, Հովհ. Զ. 1–14), նպատակ ունեն ժողովրդին թույլ շտալու, որ թուլանա, այսինքն՝ հացի բազմացումը կատարվեց Տիրոջ՝ ժողովրդի հանդեպ կարեկցանքի արդյունքում:

Այնուամենայնիվ հրաշքներ գործելիս Հիսուսը բժշկվողներին տարբեր ցուցումներ էր տալիս. մեկին արգելում էր խոսել կատարվածի մասին, մյուսին պատվիրում էր գնալ եւ պատմել, երրորդի դեպքում բացահայտում էր, որ հիվանդության պատճառը մեղքն է, եւ այլն: Այս միջոցով Նա հաստատում է մերձավորին ծառայելու երկու հիմնական սկզբունքները,

1. անաչառություն, այսինքն՝ օգնություն ցուցաբերել կամ չցուցաբերել՝ անկախ նրա հանդեպ մեր ունեցած վերաբերմունքից,

2. անհատական մոտեցում, երբ անհատի առանձնահատկությունները կարեւոր են նրան լավագույնս օգնելու որոշումը կայացնելիս:

Բացի այդ՝ Տերը մեզ սովորեցնում է սոցիալական ծառայության կազմակերպչական սկզբունքները: Ավելի վաղ մեջբերված բարի սամարացու մասին առակը մատնանշում է հասարակ գործողություններ եւ «ով է իմ մերձավորը կամ ում պետք է սիրեմ» տեսական դատողությունից անցում է կատարում գործնական հրահանգների, թե ինչպես պետք է վարվել մերձավորի հետ՝ սիրուց մղված: Այս առակը, բացի բարոյական բովանդակությունից, ցուցադրում է նաեւ կազմակերպված, հետեւողական ծառայության օրինակ՝ որոշակի բժշկական մանիպուլյացիաներ եւ նյութեր (ձեթ եւ գինի), փոխադրամիջոց (նստեցրեց իր գրաստի վրա), վիրավորների խնամքի համար այլ անձանց ներգրավումը (իջեւանատիրոջ), ֆինանսների կառավարում (երկու դահեկան տվեց իջեւանատիրոջը եւ խոստա-

ցավ փոխհատուցել շնախատեսված ծախսերի համար): Չի կարելի բաց թողնել այս մանրամասնությունները, չնայած նրան, որ դրանք երկրորդական են թվում առակի հիմնական գաղափարի նկատմամբ:

Բարի սամարացու առակի օրինակով կարելի է դիտարկել նաև յոթ հացով շորս հազար մարդու կերակրման դրվագը: Այդ հատվածը նկարագրում են բոլոր Ավետարանիչները, բայց որպես օրինակ կբերենք ամենակարճ եւ բովանդակալից հատվածը. «Օրը սկսեց տառածամել: Տասներկուսը մոտեցան եւ ասացին Նրան. «Արձակիր այս ժողովրդին, որպեսզի գնան շրջակա գյուղերը եւ ազարակները, հանգստանան եւ կերակուր գտնեն, որովհետեւ այստեղ ամայի վայրում ենք»: Նրանց ասաց. «Դուք նրանց ուտելու բան տվե՛ք»: Նրանք ասացին. «Մենք հինգ նկանակից եւ երկու ձկից ավելին չունենք, եթե չգնանք եւ այս ժողովրդի համար բավարար ուտելիք չգտնենք»: Որովհետեւ շուրջ հինգ հազար մարդ կար: Նա աշակերտներին ասաց. «Նստեցրե՛ք դրանց խումբ-խումբ, հիսուն-հիսուն»: Այդպես արեցին ու ամենմին նստեցրին: Վերցնելով հինգ նկանակը եւ երկու ձուկը՝ նայեց դեպի երկինք, օրհնեց, կտրեց եւ աշակերտներին տվեց, որպեսզի ժողովրդի առաջ դնեն: Ամենմը կերան եւ հագեցան, տասներկու սակառ էլ կտորտանք հավաքեցին» (Ղուկ. Թ. 12–17): Այստեղ, հրաշքից զատ, Փրկիչը ցույց տվեց ակնհայտ կազմակերպչական հատկանիշներ, որոնք սովորաբար սովերում են մնում հրաշքի առկայության պարագայում: Բայց Ավետարանում ավելորդություններ լինել չեն կարող, այդ պատճառով մանրամասն նկարագրվում է՝ ինչպես կատարվեց հրաշքը, որպեսզի ցույց տրվի կատարվածի իրական լինելը: Փրկիչը հրահանգեց՝ ինչպես նստեցնել մարդկանց, դրա համար Իր աշակերտներին կարգադրեց, հետո հրամայեց մարդկանց բաժանել հացը եւ ձուկը, իսկ վերջում՝ հավաքել մնացորդները:

Անխոս, ի դեմս Փրկչի՝ մենք տեսնում ենք սոցիալական ծառայության եւ կարիքավորի նկատմամբ խնամքի կազմակերպման գլխավոր օրինակ: Մենք, ի տարբերություն Տիրոջ, մեր մարդկային ջանքերով ի գորու չենք բնության օրենքներին հաղթելու, այնուամենայնիվ Քրիստոսի՝ մերձավորին սիրելու պատգամը կատարելիս, դնելով մարդկային ամբողջ ներուժը՝ բանականություն, կամք, հաշվարկ եւ նույնիսկ խորամանկություն, հաճախ զարմանալի իրադարձությունների վկա եւ մասնակից ենք դառնում, երբ սկզբնական միջոցների բացակայությամբ, անկեղծ ծառայության արդյունքում հանկարծ հայտնվում են այդ միջոցները եւ հաճախ՝ առատորեն:

Եթե ավելի վաղ դիտարկված ավետարանական գրվագներում Փրկիչն իր օրինակով ցույց էր տալիս մասնավոր անձանց կողմից տրվող ողորմության կարեւորությունը, ապա «Գործք առաքելոց»-ում հրահանգներ են տրվում եկեղեցու սոցիալական աշխատանքի կազմակերպման եւ դրա տեսակների շուրջ, քանի որ Եկեղեցու հիմքը գրվեց Պենտեկոստեի օրը: Առաքյալները շարունակեցին Աստծուն եւ մարդկանց համատեղ ծառայությունը, որը նախատեսում է ոչ միայն ծիսական կյանք, այլեւ «դիակոնիա» (հունարեն δίακονος – ծառայող)՝ աղքատների, չբավորների եւ կարիքավորների նկատմամբ հոգածություն³:

Քրիստոնեական համայնքներն սկզբում ապրում էին «վաղքրիստոնեական կոմունիզմի» սկզբունքով, ինչի մասին վկայում է «Գործք առաքելոց»-ը. «Եւ հավատացյալների բազմությունը մեկ սիրա ու մեկ հոգի էր: Եւ նրանցից ոչ ոք չէր ասում, թե իր ինչներն իրենն են, այլ ամեն ինչ նրանց համար ընդհանուր էր» (Գործք Դ. 32): Առաքյալներն զբաղվում էին կազմակերպչական գործով՝ համայնքի անդամներին բաշխելով այն ամենը, ինչի կարիքն ուներ յուրաքանչյուրը. «Եւ նրանց մեջ ոչ ոք մի բանի կարոտ չէր, որովհետեւ, ովքեր ազարակների կամ ապարանների տեր էին, վաճառում էին դրանք եւ վաճառվածի գումարը բերում-դնում էին առաջյալների տրամադրության տակ, նրանք էլ բաշխում էին յուրաքանչյուրին, ում ինչքան պետք էր լինում» (Գործք Դ. 34–35): Եւ սա պետք է կամովին կատարվեր, անկեղծությամբ եւ Աստծու նկատմամբ բացարձակ հավատով: Այս մասին խոսում է Պետրոս առաքյալը՝ Անանիային հանդիմանելիս, որը, վաճառելով իր ունեցվածքը, գումարը առաքյալներին հանձնելիս մի մասը թաքցրեց իր համար, ինչն էլ վկայում է նրա՝ Աստծու հանդեպ կասկածի մասին, հանուն Որի որոշել էր վաճառել իր ունեցվածքը. «Իսկ Անանիա անունով մի մարդ, իր կնոջ Սափիրայի հետ մի ազարակ վաճառեց եւ նրա գումարից մի մաս կնոջ իմացությամբ թափցրեց, իսկ մյուս մասը բերեց, առաջյալների տրամադրության տակ դրեց: Պետրոսն ասաց. «Անանիա, ինչու սատանան լցրեց քո սիրտը, որ դու ստեիր Սուրբ Հոգուն եւ ազարակի գումարից թափցիր, չէ որ քանի կար, բռն էր այն, վաճառելիս նույնպես կարող էիր գումարը պահել քեզ: Ինչպես եղավ, որ սրտիդ մեջ այս բաները դրեցիր, մարդկանց շտեղծիր, այլ Աստծուն»» (Գործք Ե. 1–4):

³ Տե՛ս Կարեն Նազարեան, Անդրեաս Վրդ. Եզեպան, Դիակոնիկ աշխատանքի ներածություն, էջմիածին, 2023, էջ 11–12:

Ըստ պրոֆեսոր Դեմետրիոս Կոնստանտելոսի՝ «Անանիայի եւ Սափիրայի պատիժը սկիզբ դրեց այդ պրակտիկայից հրաժարվելուն»⁴: Բացի այդ՝ քրիստոնյաների թվի աճն ստիպեց առաքյալներին, որոնք այլեւս ամբողջ ուժով չէին կարողանում հոգ տանել համայնքի համար, այս համակարգում որոշ շտկումներ մտցնել: Համայնքի խնամքի համար ընտրվեցին հատուկ մարդիկ (առաջին սարկավագները), որոնց վրա էր դրված սոցիալական ծառայության կազմակերպման պատասխանատվությունը. «Այն օրերին, երբ աշակերտները բազմացան, հունախոս հրեաները տրանջացին եբրայախոս հրեաների դեմ, որովհետեւ իրենց այրիներն ամենօրյա նպաստի ժամանակ անտեսվում էին: Այդ ժամանակ տասներկու առաքյալները հավաքեցին աշակերտների բազմությունն ու ասացին. «Մեզ հանելի չէ սեղանների սպասարկության պատճառով թողնել Աստծու խոսքի փարոզությունը: Եղբայրներ, ընտրե՛մք ձեր բարի համբավ ունեցող Սուրբ Հոգով եւ իմաստությամբ լի յոթ մարդու, որոնց կնշանակենք այդ ծառայությունների համար»» (Գործք Զ. 1–3): Այսպիսով՝ Եկեղեցում հաստատվեց մի առանձին ինստիտուտ, որին վստահվեց սոցիալական ծառայության պատասխանատվությունը:

Այս ինստիտուտի մասին հիշատակություն հանդիպում ենք Պողոս առաքյալի թղթերում: Կորնթացիներին ուղղված թղթում Պողոս առաքյալի դատողությունները հաղորդության մասին դրդում են մտածելու, որ հաղորդությունը սերտ կապ է ունեցել «ագապեների» (սիրո ճաշ) հետ, իսկ քանի որ սերն արտահայտվում է մերձավորներին սիրելով, ապա դրանք եղել են բարեգործական յուրատեսակ ընթրիքներ (Ա. Կորնթ. ԺԱ. 20–34): Արքեպիսկոպոս Ավերկիյը (Տաուշե), մեկնելով այս հատվածը, գրում է. «Հարուստները բերում էին կերակուրը, իսկ աղքատները, որ ոչինչ չունեին, հրավիրվում էին հարուստների կողմից, եւ բոլորը միասին վայելում էին կերակուրը: Առաքյալը կորնթացիներին առաջին հերթին հանդիմանում է այն բանի համար, որ նրանց միջեւ բաժանումներ են լինում հավաքվելիս, նրանք բաժանվում են խմբերով կամ ընտանիքներով, ծանոթներով՝ մոռանալով աղքատներին, ինչը խաթարում էր այդ սիրո երեկոյի կազմակերպման գլխավոր նպատակը»⁵:

⁴ Տէս Դ. КОНСТАНТЕЛОС, Истоки христианской право славной диаконии: Христианская православная благотворительность в церковной истории, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: http://www.rondtb.msk.ru/info/ru/Constantelos_ru.htm (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.)

⁵ Տէս ԱРХИЕП. АВЕРКИЙ (ТАУШЕВ), Руководство к изучению Священного Писания Нового Завета, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: https://azbyka.ru/otechnik/Averkij_

Ողորմության մասին հաջորդ հիշատակությունը գտնում ենք Պողոս առաքյալի կողմից Երուսաղեմի Եկեղեցու կարիքների համար միջոցներ հավաքագրելու դրվագում: Ուղղակիորեն չխոսելով այդ միջոցների մասին՝ նա նշում է, որ անհրաժեշտ է հետեւել Հիսուսի օրինակին. «Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին ինչ շնորհ արեց. նա, ուր հարուստ էր, ձեզ համար աղփատացավ, որպեսզի դուք նրա աղփատանալով հարստանալ» (Բ. Կորնթ. Ը. 9):

Գրեթե բոլոր վաղքերիստոնեական հեղինակներն իրենց աշխատանքներում մատնանշում են ողորմության կարեւորությունը եւ անհրաժեշտությունը: Մասնավորապես «Հերմասի հովիվը» աշխատության մեջ գրված է. «Երբ հարուստը աղփատին տալիս է այն, ինչի կարիքը աղփատն ունի, աղփատը Աստծուն աղոթում է հարուստի համար, եւ Աստված հարուստին բաշխում է բարիքներ, քանզի աղփատները հարուստի համար Աստծուն աղոթելիս լսելի են լինում եւ բազմապատկում են նրանց հարստությունը, իսկ հարուստները աղփատներին օգնելով, զվարթացնում են նրանց հոգիները»⁶: Ուսումնասիրողների կարծիքով՝ եկեղեցական բարեգործությունը չի դադարել նույնիսկ պետության կողմից քրիստոնեության հալածանքների դարաշրջանում: Սակայն այդ ժամանակաշրջանին բնորոշ է տարբերայնությունը, քանի որ Եկեղեցին հնարավորություն չի ունեցել կենտրոնացնելու սոցիալական ծառայությունը եւ այն իր անունից մատուցելու:

Եկեղեցու հանդեպ պետության քաղաքականության փոփոխությունից հետո, երբ այլեւս կարիք չկար հետապնդումներից թաքնվելու, աստիճանաբար սկսվեց զարգանալ եւ կանոնակարգվել Եկեղեցու սոցիալական գործունեությունը, որին ամեն կերպ պետությունը նպաստում էր:

Եկեղեցական բարեգործությունն սկսեց համակարգված բնույթ ստանալ Դ. դարում՝ հալածանքների դադարեցումից հետո: Ուսումնասիրողներն այս մասին գրում են. «Եկեղեցին սկսեց զբաղվել հիվանդանոցների, որբանոցների, ծերանոցների, անկեղանոցների կառուցմամբ, ինչպես նաեւ դրանց գործունեության վերահսկողությամբ: Սկսած այդ ժամանակներից բարեգործությունը այլեւ չէր սահմանափակվում մասնավոր ողորմությամբ, այլ վերածվեց ծառայության, որը իրականացվում էր հատուկ հաստատությունների

Taushev/rukovodstvo-k-izucheniyu-svjashennogo-pisaniya-novogo-zaveta-chetveroevangelie/ (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

⁶ Տե՛ս Լ. В. Литвинова, Благодетельность // Православная Энциклопедия, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: <https://www.pravenc.ru/text/149333.html> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

միջոցով: Փաստացի ամբողջ բյուզանդական շրջանում Եկեղեցին անդադար իրականացնում էր իր բարեգործական գործունեությունը»⁷:

Սկսած Դ դարից՝ գլխավոր ուսուցիչներ դարձան սուրբ հայրերը, որոնք կոչ էին անում բարեգործություն կատարել: Նրանք ոչ միայն բարեգործության տեսական հիմնավորումն էին տալիս, այլև սեփական օրինակով ցույց էին տալիս վերջինիս կարելորությունը⁸: Պատմության ընթացքում մեզ են հասել մասնավոր անձանց օրինակներ, որոնց հեղինակությունը Եկեղեցին ճանաչում է: Կարիքավորներին համար հոգ տանողներից ոմանք իրենց բարեգործության համար սրբադասվել են:

Այսպես արդեն Հին Կտակարանում տեսնում ենք, որ Աստված պատգամում է մարդկանց բարիք գործել, որոնք արտահայտվում են աղքատների, հիվանդների եւ խեղանդամների նկատմամբ գթասրտությամբ: Հինկտակարանյան մարդու համար բարեգործության դրդապատճառը օրենքի պարտադիր կատարումն ու ողորմության համար Աստծու կողմից դեռևս այս կյանքում խոստացված պարգևները: Նոր Կտակարանը կոչ է անում քրիստոնյային ողորմություն անել ոչ թե Օրենքի կատարման համար, այլ սիրուց դրդված, եւ ոչ միայն մերձավորների հանդեպ, այլև բոլոր մարդկանց նկատմամբ: Ընդ որում՝ օգնության համար ցանկացած երկրային երախտագիտություն եւ պարգև չի խրախուսվում, քանզի այն նվազեցնում է հատուցումը հանդերձյալ կյանքում:

Բարեգործությունը՝ որպես սոցիալական ծառայություն, սկզբնավորված է Եկեղեցու պատմության վաղ շրջանից: Սկզբում, երբ վաղքրիստոնեական համայնքը դեռևս այդքան հսկայական չէր, առաքյալները իրենք էին զբաղվում կարիքավորների օգնության կազմակերպմամբ: Այնուհետեւ ընտրվեցին եկեղեցական հատուկ ծառայողներ՝ սարկավագ-

⁷ *Տէս Ը. Константиелос, Истоки христианской православной диаконии: Христианская православная благотворительность в церковной истории, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: http://www.rondtb.msk.ru/info/ru/Constantelos_ru.htm (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):*

⁸ *Տէս Ի. Зейпель, Хозяйственно-этические взгляды отцов Церкви, М.: Издательство «Либроком», 2020, էջ 352: Ողորմության եւ աղքատասիրության մասին առավել մանրամասն տե՛ս Ս. ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, Մեկնություն Մատթեոսի Ավետարանի, Ս. էջմիածին, 2009, էջ 238–239. Ս. ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՔԵՐԱՆ, Ճառերի ընտրանի, Ս. էջմիածին, 2009, էջ 145–181. Ս. ՀՈՎՀԱՆ ՄԱՆԳԱՎՈՒՆԻ, Ճառեր, Ս. էջմիածին, 2021, էջ 89–98. ՊՈՂՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ԱԳՐԻԱՍՊՈՒՍԵՅԻ, Խրատի թանգարան, Ս. էջմիածին, 2015, էջ 412–415. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄՈՐՄՈՐԵՅԻ, Մեկնություն Մատթեոսի Ավետարանի, Պրակ Ա, Ս. էջմիածին, 2010, էջ 61–65. ԳԱՐԵԳԻՆ ՍՐԿ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Եկեղեցին եւ աղքատների խնամատարութեան գործը, Ս. էջմիածին, 2017, էջ 40–117:*

ներ, որոնք իրականացնում էին աղքատների եւ հիվանդների օգնության կազմակերպման ծառայությունը:

Սոցիալական գործունեության ընդհանուր սկզբունքներից զատ գոյություն ունեն սոցիալական ծառայության հատուկ սկզբունքներ: Այս սկզբունքները կապված են սոցիալական ծառայության ցուցաբերման ոլորտում մասնագիտական գործունեության պահանջների հետ: Դրանք իրենցից ներկայացնում են ուղղորդող կանոններ, որոնք հստակեցնում են սոցիալական ծառայության մատուցման ընդհանուր սկզբունքների պահանջները եւ ծխական համայնքի սոցիալական աշխատողների գործառույթային պարտականությունները: Սոցիալական ծառայության հատուկ սկզբունքներն են՝ համապարփակություն, լրակազմություն, հետետղականություն, գաղտնիություն, սոցիալական ծառայությունից օգտվող շահառուի շահերի զուգորդումը հասարակության շահերի հետ, պրոֆիլակտիկ ուղղվածություն, սոցիալական ռեսուրսների մաքսիմալացում, հաշտողականություն, նկունություն, ժամանակահատվածային եւ այլն: Սոցիալական ծառայությունն ընդգրկում է սոցիալական փորձառության երկու տեսակ՝ բարեգործական եւ կամավորական⁹:

Եւ վերջապես սոցիալական ծառայության ընդհանուր սկզբունքների հետ անքակտելի կապի մեջ են գտնվում կազմակերպչական սկզբունքները, որոնք կիրառության ավելի նեղ ոլորտ ունեն, դրանց պահանջներն առնչվում են համակարգի կառուցվածքին, գործընթացին եւ դիակոնացի մեխանիզմին: Կազմակերպչական սկզբունքներն են իրավասություն, մասնագետի լիազորություններ եւ պատասխանատվություն, պարտավորությունների եւ իրավունքի միասնականություն, որոշումների իրականացման ստուգում եւ վերահսկում եւ այլն:

Այսպիսով՝ սոցիալական ծառայության սկզբունքները դրանք ծառայության բովանդակության կազմակերպման եւ իրականացման պահանջներն են: Մանրամասն դիտարկենք մի քանի սկզբունքների նշանակությունը:

Արդարության սկզբունքը նշանակում է «այն ամենը, ինչ կամենում եմ, որ մարդիկ ձեզ անեն, այդպես եւ դուք, արեմ նրանց» (Մատթ. է. 12, Դուկ. 2, 31): Այս բարոյական դիրքորոշումը պահանջում է բոլորին հատուցել ըստ ար-

⁹ Տե՛ս Օ. В. РЕШЕТНИКОВ, «Понятие “социальное служение”», – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: <https://mroc.pravobraz.ru/9600-2/> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

Ժանվույն՝ հաշվի առնելով հնարավորությունների եւ իրավունքի հավասարությունը: Պարտադիր չէ իմանալ արդյոք բոլոր գործողություններն արդար են թե ոչ, սակայն այն գործողությունը, որը պատրաստվում է անհատը կատարել, պետք է մանրակրկիտ մտածված լինի, նա պետք է ստույգ իմանա, որ անարդար չէ: Սա խղճի հիմնական կանխադրույթն է եւ սոցիալական ծառայություն կատարելիս անհրաժեշտ է հետեւել սրան: Անդադար կրթվելու ճանապարհով անհրաժեշտ է կատարելագործվել: Կրթությունը կարող է հնարավորություն տալ առանձին իրավիճակներում պահանջները հասկանալու համար բավարար նրբազգացողություն դրսևորելու: Հնարավոր է ունենալ համակրանք եւ հակակրանք, սակայն սա չպետք է արտացոլվի ծխական համայնքի սոցիալական ոլորտում աշխատողի աշխատանքի որակի վրա՝ տարբեր խմբերի շահառուների հետ աշխատելու ժամանակ: Ինչպիսի զգացումներ էլ որ արթնացնի շահառուն սոցիալական աշխատողի մեջ, «նրա նակատամբ վերաբերմունքը պետք է լինի հավասար, բարյացակամ եւ ուշադիր, իսկ նրա խնդիրներին պետք է սրափ գնահատական տալ...արդարությունը պետք է արտահայտվի նաեւ գործընկերների հետ հարաբերություններում. գործընկերոջ ցանկացած արարք պետք է ստանա արդար գնահատական՝ առանց նսեմացնելու կամ գերագնահատելու նրա արժանիքներն ու թերությունները՝ հաշվի առնելով ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ գործոնները: Արդարության սկզբունքին հավատարիմ մնալով՝ սոցիալական աշխատողը գերծ է մնում շահառուի եւ գործընկերների հետ օտարացումից»¹⁰:

Համաձայն սոցիալական արդարության սկզբունքի՝ մի կողմից յուրաքանչյուրն իրավունք ունի սոցիալական սպասարկման, մյուս կողմից՝ բնակչության առանձին շերտեր ունեն հատուկ իրավունքներ, երաշխիքներ, արտոնություններ՝ ըստ իրենց կարիքների:

Գրասրտության սկզբունքը սերտորեն առնչվում է արդարության սկզբունքին, արդարությունը համարվում է օրինականության եւ կարեկցանքի սահմանը: Սոցիալական արդարությունը ենթադրում է, մարդու իրավունքը սննդի, կացության, բժշկական ծառայության, կրթության, հանգստի, աշխատանքի դիմաց համապատասխան վարձատրություն, աշխատանք

¹⁰ ՏԵՍ «Социальное служение Православной Церкви: проблемы, практики, перспективы»: материалы всероссийской научно-практической конференции, 7–8 июня 2013 г. – СПб.: СПбГИПСР, 2013, էջ 69:

քի արժանապատիվ պայմանների եւ այլնի ապահովում: Իսկ գթասարտությունը եւ սերը արդարության վերականգնման միջոցներ են, եթե այն ոտնահարվել է սրանց միջոցով վերականգնվում է անձի մարդկային արժանապատիվությունը. ավելին այնտեղ որտեղ անկարող է արդարությունը, սերն ու կարեկցանքը ամենակարող են: Գթասարտությունն ի գորու է ներելու հանուն ապագայի՝ նպաստելով մարդկային գիտակցության նոր հնարավորությունների ի հայտ գալուն: Այսպիսի գթասարտությունը չի համարվում խղճահարություն: Իրական գթասարտությունը ենթադրում է, ջանքերի գործադրում եւ ակտիվ գործողություններ մյուսին աջակցելու համար:

Գթասարտությունը գոյություն ունի մարդկային փոխազդեցության գործընթացում առաջացած հույզերի եւ զգացումների՝ գլխավորապես միավորող եւ մերձեցնող շաղկապող հույզերի՝ համակրանքի, վշտակցության, ցավակցության եւ ապրումակցման շնորհիվ (հունարեն՝ *empathia* – կարեկցանք)¹¹:

Գթասարտությունից է ծնվում սերը մերձավորի նկատմամբ «գրաստորեն ծառայելը օգնում է մարդուն սիրելու եւ դրա հետ միասին ձեռք բերելու այնպիսի հատկանիշներ ինչպիսիք, են ինքնագոհությունը, հեզությունը, համբերատարությունը, խոնարհությունը եւ այլ փրստոնեական առափնությունները»¹²: Ինչ է բարեգույթ սիրտը հարցին Իսահակ Ասորին պատասխանում էր՝ «մարդու սիրտը անհանգստանում է իր կողմից ստեղծածի, մարդկանց, մարդկության, թռչունների, կենդանիների, դեւերի եւ ամեն տեսակ անասունների համար...անբանների համար, նշմարտության թշնամիների եւ իրեն ամեն ժամ վնասողների համար աղոթում է արտասվախառն, որպեսզի ողորմության արժանանան, կատարելության հասածների նշանը հետեւյալն է, եթե մարդկանց սիրո համար օրվա մեջ տասն անգամ էլ խարույկի վրա այրվեն չեն բավարարվի դրանով, ինչպես Մովսեսը...եւ ինչպես...Պողոսը...եւ մնացյալ առաքյալները հանուն մարդկության ընդունեցին մահը իր բոլոր դրսեւորումներով...եւ սրբերը ձգտում են նմանվելու Աստծուն մեծավորի նկատմամբ սիրո կատարելությամբ»¹³:

¹¹ *Տէս* «О перспективах развития церковного социального служения. Итоговый документ I Общецерковного съезда по социальному служению», – М. [Ծ. և.], [Электронный ресурс] // URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/1558281.html> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

¹² *Տէս* Գ. Մ. АНДРЕЕВА, Социальная психология. Электронное учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Социальные коммуникации» / И. Н. Андреева. – Новополюк : Полоц. гос. ун-т имени Евфросинии Полоцкой, 2023, էջ 64:

¹³ *Տէս* ИСААК СИРИН, преп., Слова подвижнические. Слово 48. О различии добродетелей и о совершенстве всего поприща., Сергиев Посад: Издательство Свято-Троицкая Лавра, 2008, էջ 632:

Սիրո սկզբունքը: Աստծու թագավորությունը սիրո թագավորությունն է: «Աստված է սերը, իսկ եկեղեցու սոցիալական ծառայությունը, սիրո դրսևորումն է աշխարհում: Սերը այն է, երբ մեկը ինչպիսին էլ որ լինի նա մեզ համար ուրախություն է: Մենք պետք է գիտակցենք, որ մարդը, ում հետ առընչվում ենք մեր գործունեության, ընթացքում Աստծու պատկերն է, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի պատկերը: Մարդը կրում է նրա պատկերը, ով մարդեղացավ, աշխարհ եկավ, դարձավ մեր Ուսուցիչը, մեր Տերը: Եւ ծառայելով որեւէ մեկին՝ ծառայում ենք Հիսուս Քրիստոսին: Սա պետք է մտապահել եւ փնտրել այն երջանկությունը, որը մարդու կյանքի նպատակն է համարվում», – գրում է Պանտելեյմոն Եպիսկոպոսը¹⁴:

Որպեսզի Աստծուն ծառայելիս ընդունենք սիրո բարձրագույն պարտքի կատարման պարտավորությունը, քրիստոնյան պետք է իրագործի տարբեր օժանդակ միջոցներ՝ ճգնավորություն, մտահայեցում, աստվածապաշտական գործողություններ: Ավելի պարզ գործնական միջոցներ սերտելուց հետո կարելի է անցնել ավելի բարդ միջոցների իրականացմանը, այն է՝ քրիստոնեական ինքնակամ հրաժարումը: Այսպես սկսնակը ճգնակեցության միջոցով կարող է սովորել կառավարել իր մարմինը՝ կամոփին զսպելով ուտելու, խմելու, սեռական պահանջմունքները: Այնուհետեւ նա հաղթահարում է զայրույթի, նախանձի, շարունջյան զգացումները եւ այլ արատավոր հակումներ: Սեփական մարմնական պահանջմունքներից վեր կանգնելը թույլ է տալիս մարդուն տիրապետել անաշառությունն ու կարեկցանքին:

Այնուամենայնիվ, կրքերի տիրապետությունից ազատվելու համար պետք է ավելին քան, մարդասիրական բարյացակամությունը, միայն սերն է ի զորու ստեղծելու փոփոխությունների համար համապատասխան միջավայր. սերը ոչ միայն հավատակիցների եւ բարեկամների այլ նաեւ այլադավանների նկատմամբ: Ըստ Ս. Ֆրանկի՝ «...քրիստոնյայի բարձրագույն պարտքն է մերձավորին սիրելը, ընդ որում յուրաքանչյուր մարդու եւ բոլոր մարդկանց, քանի որ նա պարտավոր է բոլոր իմաստներով օգնելու եւ փրկելու մերձավորին, նա անուղղակիորեն պատասխանատու է համարում աշխարհում ցանկացած շարիֆի, շարչարանի, կարիֆի համար, այն ամեն

¹⁴ *Տէս* Епископ Пантелеймон, Четыре особенности церковного социального служения, Доклад на пленарном заседании Первой региональной конференции по церковному социальному служению «Новая эра милосердия». – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: <http://sluzhenie.tomsk.ru/?p=2608> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

նի համար ինչ անկատար է եւ մեղավոր այս աշխարհում: Քանզի ցանկացած շարիֆ որպէս աղետ, նա համարում է սիրո պարտքի կատարման իր բացթողման արդյունքը»¹⁵:

Ալեքսանդր եպիսկոպոս Միլեանտը այսպէս է նկարագրում սիրո ծնունդը Աստծու եւ մերձավորի նկատմամբ. «Սկզբում մեր սերը Աստծու նկատմամբ կարող է լինել թույլ եւ երերուն: Սակայն եթէ այն անկեղծ է, ապա կայծի պէս այն գնալով էլ ավելիով կարող է բռնկվել Աստուծո օգնականությամբ եւ այդ ժամանակ նա սկսում է վերափոխել մեր ներաշխարհը: Ներաշխարհի նորոգմանը զուգահեռ կփոփոխվեն նաեւ ընկալումները ճաշակը եւ արժեքները աստիճանակարգումը: Այն ինչ մեզ նախկինում հետաքրքիր եւ հանելի էր թվում, սկսում է մեզ ձանձարի եւ դատարկ թվալ: Թատրոնի, պարի, ֆիլմերի փոխարեն նախընտրում ենք լավ գիրք կամ առանձնական աղոթք: Դրամը, հարմարավետությունը եւ տարբեր երկրային բարիքներ սկսում են երկրորդական թվալ, իսկ եկեղեցի գնալը, Սուրբ հորհուրդներին հաղորդվելը կամ ուրիշի համար բարի գործ անելը դառնում են կարեւոր եւ հանելի: Այդ ժամանակ մենք սկսում ենք հասկանալ մարդկանց, ովքեր Աստծու նկատմամբ ամուր սիրո զգացումից ելնելով բաժանել են իրենց ունեցվածքը, թողել իրենց ընտանիքները եւ բոլոր երկրային բարիքները եւ նվիրել են Աստծուն ծառայելուն: Նույնիսկ ավելին հանուն Աստծու փառքի նրանք հոժարակամորեն կրել են տարբեր նվաստացումներ, հալածանքներ, խոշտանգում եւ ամենամարտիրոսական մահը: Օրինակ Պողոս առաքյալը երիտասարդության շրջանում շատ ապահովված էր, ուներ փայլուն կրթություն: Նրա առջեւ բաց էին բոլոր դռները՝ որպէս հռոմեական քաղաքացու: Սակայն նա թողեց այս ամենը եւ կամովին ենթարկվեց բազմաթիվ շարշարանների, հալածանքների, ծեծի, զրկանքների եւ վշտի Ավետարանը փարոզելու համար: Ամենահատկանշականը համարվում է այն, որ այն ինչը իր համար համարում էր պատիվ եւ առավելություն մյուսները կընդունեին իբրեւ մեծագույն վիշտ»¹⁶: «Արդ, ով կարող է մեզ բաժանել Քրիստոսի սիրուց. նեղուխյունը, թե անձկուխյունը, թե հալածանքը, թե մերկուխյունը, թե վտանգը, թե սուրբ: Ինչպէս որ գրված է. «Քեզ համար ենք ամեն օր մեռնում, համարվեցինք ոչխար սպանդի համար»: Բայց այս ամենից ավելի հաղթական ենք դուրս գալիս Նրա շնորհիվ, ով մեզ սի-

¹⁵ Տէս Ս. Լ. Франк, Свет во тьме, М.: Издательство «Харвест», 2011, էջ 832:

¹⁶ Տէս Ե.Ս. АЛЕКСАНДР (МИЛЕАНТ), Любовь — царица добродетелей, М.: Издательство «Образ», 2006, էջ 160:

րեց. որովհետեւ համոզված եմ, որ ոչ մահը, ոչ կյանքը, ոչ հրեշտակները, ոչ իշխանությունները, ոչ ներկա եւ ոչ գալիք բաները, ոչ զորությունները, ոչ բարձրությունը, ոչ խորությունը, ոչ էլ ուրիշ արարած չի կարող մեզ բաժանել Աստուծու սիրուց, որ մեր Տեր Քրիստոս Հիսուսով է (Հռոմ. Ը. 35–39):

Ընդհանրականության սկզբում: Չնայած նրան, որ Ավետարանը չի սահմանում հասարակական կյանքի ձևեր, «սակայն անուղակիորեն տալիս է մարդկային հասարակական հարաբերությունների ուղեցույց սկզբումներ, որոնք անխոս ֆրիստոնյային հնարավորություն են տալիս անմիջականորեն գնահատականներ տալու եւ պատկերացումներ կազմելու հասարակական հարաբերությունների ձևերի մասին: Եւ դժվար չէ տալ ցանկացած հասարակական հարաբերությունների համար հիմնական ավետարանական սկզբումները: Դրանք են ազատությունը եւ սերը»¹⁷: *Ընդհանրականությունը՝ որպես մարդկության կենսագործունեության ներքին հոգեւոր միասնություն, հակադրության մեջ է գտնվում հասարակության հետ: Հենց ընդհանրականությունը պետք է համարվի հասարակության ստեղծագործական սկզբունք. «մարդկային հասարակության մեջ, այն ինչը մեկնայական է, արտաֆինից կարգավորված եւ միավորված իրենից ներկայացնում է հասարակության ներքին միասնության եւ ձեւավորված լինելու միայն արտաֆին արտահայտությունը, այսինքն՝ դա է հասարակության ընդհանրականությունը»¹⁸, – գրում Ս. Ֆրանկը:*

Ինչպես նշում էր Ն. Բերդյաևը, քրիստոնյաները «պետք է գնահատեն հասարակության այն հարաբերական ձևերը, որոնցում հոգու ազատությունը եւ մարդկային արժանիքները հաղթում են ստրկությանն ու մարդու կողմից մարդու ոչնչացմանը: Եթե ֆրիստոնեությունը մերժում է դրախտի գայթակղությունը երկրի վրա, ապա դա չի նշանակում, որ ֆրիստոնեությունը դժոխք է ցանկանում երկրի վրա՝ համարելով այն մարդու մեղավոր բնությանն ավելի համապատասխան... հասարակության՝ ֆավորություն չստացած մեղք հանգեցնում է աղետների»¹⁹:

¹⁷ Տէս Վ. Ի. ЭКЗЕМПЛЯРСКИЙ, Евангелие и общественная жизнь, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: https://azbyka.ru/otechnik/Vasilij_Ekzemplyarskij/evangelie-i-obshchestvennaja-zhizn/ (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

¹⁸ Տէս Ս. Լ. Франк, Духовные основы общества. М: Издательство «Республика», 1992, էջ 511:

¹⁹ Տէս Ն. Ա. Бердяев, Первородный грех и социальное творчество // Современные записки, – М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: https://journals2.rhga.ru/journals/nums.php?SECTION_ID=1328 էջ 321–351 (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

Ալեքսեյ պատրիարքը 1990 թ. իր գահակալության առթիվ ասված ճառում նշում է «...այսօր շատ հարցեր են ծառայած եկեղեցու, հասարակության եւ մեզնից յուրաքանչյուրի առաջ: Եւ դրանք լուծելիս անհրաժեշտ է ընդհանրական գիտակցություն համատեղ որոշում եւ դրանց ֆննարկումը ժողովների ժամանակ: Ընդհանրականության սկզբունքը պետք է տարածվի եւ թեմական, եւ ծխական կյանքում: Միայն այդ ժամանակ մենք կլուծենք եկեղեցու եւ հասարակության առջեւ այսօր ծառայած հարցերը»²⁰:

Միսական կյանքի ընդհանրականությունը ենթադրում է աշխարհականների նախաձեռնողականություն սոցիալական, լուսավորչական գործունեություն իրականացնելիս եւ վարչական խնդիրների լուծումներին մասնակցությունը: Ընդ որում, «հասարակության կրոնական ընկալումը, որպես ընդհանրական ծառայություն, պահանջում է հետեւել հասարակական կյանքում երկու սկզբունքներին, դրանք են սեփական անձի ազատություն եւ հասարակական համերաշխություն»²¹:

Ազատության սկզբունքն արտացոլված է 1948 թ. դեկտեմբերի 10-ի «Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրում»: Յուրաքանչյուր մարդուն ի կյանքի, ազատության, անձի անձեռնմխելիության իրավունք: Յանկացած իրավական համակարգ կառուցվում է ազատ կամքի գաղափարի վրա, առանց որի գոյություն չէին ունենա խելամիտ հիմքեր՝ մարդուն իր արարքները հանցագրելու համար: Իրավունքի գոյությունն ինքնին համարվում է կամքի ազատության հասարակական ճանաչման նշան: Եթե նույնիսկ այն տեսականորեն մերժվում է: Իրավունքի խնդիրն է ազատ կամքով օժտված մարդկանց հարաբերությունների կարգավորումը՝ սահմանելով բոլորի համար հավասարապես պարտադիր իրավունքի նորմեր եւ վարքի կանոններ»²²:

Սակայն, ինչպես ասվում է. «մարդու արժանապատվության, ազատության եւ իրավունքների մասին Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու ուսմունքի հիմունքներում». «Մարդու իրավունքների ինստիտուտի թերությունը կայա-

²⁰ Сѣу Владислав (Цыпин), «История Русский Церкви 1917–1997». М.: Издательский дом «Хроника», 1994, էջ 816:

²¹ Сѣу С. Л. Франк, Проблемы христианского социализма, М.: Издательство «Русская идея», 2001, էջ 286:

²² Сѣу Прот. В. Цыпин, Концепция права в свете христианской антропологии // Православное учение о человеке - М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: https://azbyka.ru/otechnik/antropologiya-i-asketika/doklady-na-konferentsii-russkoj-pravoslavnoj-tserkvi-pravoslavnoe-uchenie-o-cheloveke/5_8 (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

նում է նրանում, որ ընտրության (αὐτεξουσίον), ազատությունը պաշտպանելով գնալով էլ ավելի քան հաշվի առնվում կյանքի բարոյական չափանիշները եւ ազատությունը մեղքից (ἐλευθερία): Հասարակությունը պետք է ուշադրությունը սեւեռի երկու ազատություններին՝ ներդաշնակեցնելով դրանց իրականացումը հանրային ոլորտում: Անթույլատրելի է պաշտպանել մի ազատությունը՝ մոռանալով մյուսի մասին: Բարու եւ ճշմարտության մեջ ազատորեն գտնվելը հնարավոր չէ առանց ընտրության ազատության: Ընտրության ազատ իրավունքը նույնպես կորցնում է իր արժեքն ու իմաստը, եթե չարն է ընտրում»²³:

Ազատությունը ոչ միայն յուրաքանչյուրի անձեռնմխելի իրավունքն է, այլ նրա առաքելությունը: Առաքելությունն ավելին է քան պարտքը: Քրիստոնյաները կանչված են ազատության համար. «Եղբայրներ, դուք կանչված եք ազատության համար...» (Գաղ. Ե. 13): Եթե Հին Հունաստանում ազատությունն ընկալվում էր, որպես քաղաքացու իրավունք՝ ինքն իր կյանքը տնօրինելու համար, իսկ ազատ մարդու հակադրությունը ստրուկն էր, ապա ազատության այդ մեկնաբանությունը փոփոխության ենթարկվեց: Ստրուկները կարծում էին, որ ազատ է նա, ով մտածում է, քանի որ այդպես հնարավոր է կառավարել մտքերը եւ կրքերը եւ ճակատագրին հպատակ չլինել: Գնոստիկները կարծում էին, որ մարդու անազատությունը իր՝ անկյալ աշխարհի մաս լինելու հետեւանքն է: Ուղղափառությունն առաջ է քաշում հոգեղենության յուրահատուկ տարատեսակ. մարդկային գոյության եւ ներքին, հոգեւոր աշխարհի իմաստը, կատարելատիպը «լինելն» է, ոչ թե «ունենալը» (համաձայն Ֆրոմի եզրույթաբանության), հոգու ազատությունը բոլոր մարդկանց հավասարությունն է Աստծու առաջ: Համաձայն Պողոս առաքյալի՝ ազատություն է համարվում ազատությունը մեղքից (Հռոմ. 2. 18–23), օրենքից (Հռոմ. Է., Լ. 2, Գաղ. Գ. 2, Դ. 5), եւ մահից (Հռոմ. 2. 5, Լ. 2)²⁴:

Սուրբ Գրքում ազատությունը մեծագույն արժեք է, այն ոչ միայն ընտրության հնարավորություն է, այլ Աստծու կողմից դրված խնդիր իր պատ-

²³ «Основы учения Русской Православной Церкви о достоинстве, свободе и правах человека». Гл II. Свобода выбора и свобода от зла. Москва, Храм Христа Спасителя, 26 июня 2008 г. - М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/428616.html> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

²⁴ *ՏԷՍ ԱՐԽԻԵՍ. ԻԵՐԵՄԻԱ (ԱՐԽԻՄՅՈՒԿ), Սվոբոդա և վաճառքը սուրբ Աստուծոյ զմարդկանց ընտրութեան համար, - Մ. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: http://www.odinblago.ru/o_cheloveke/3 (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):*

կերով եւ նմանությամբ արարված մարդու առջեւ: Սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական, հոգեւոր ոլորտներում անձի ստեղծագործական սահմանափակումը կարող է հանգեցնել անգործության, անտարբերության, բայց ոչ՝ հավասարության: Առանց սեփական ակտիվության ոչ անհատները, ոչ պետությունները չեն կարող սոցիալական խնդրի լուծման ճանապարհը բռնել: «Այդպես են ասում», «այդպես է ընդունված» առաջաբանով առաջնորդված գործողությունները մարդուն վերածում են բռնապետների հնազանդ ստրուկներին: Ստանդարտ միասնականացված տեսակետերը մարդուն զրկում են ուժից, ապակողմնորոշում են եւ տանում են արժանապատվության կորստի: Ինչպես գրել է Ֆրանց Կաֆկան իր օրագրերում. «...կատարյալ անտարբերություն եւ բթացում...անձկություն, անձկություն: Թախիծ, ձանձրույթ, ոչ, ձանձրույթ չէ, այլ դատարկություն, անբովանդակություն, տկարություն»²⁵:

Համերաշխության սկզբունք: Համերաշխությունը, ինչպես եւ ազատությունը եւ արդարությունը պայմանավորված են սիրո հիմնարար սկզբունքով, ինչի վրա էլ կառուցվում է սոցիալական ծառայությունը: Եկեղեցին հասարակության մեջ իր առաքելությունը ի վիճակի է միայն փոխմբռնման եւ փոխօգնության միջոցով իրականացնել: Համերաշխությունը հակազդում է մարդու ապաստանավորմանը եւ օտարացմանը: «Ուրիշի» նկատմամբ թշնամանքի փոխարեն, իսկ այդ «ուրիշի» դերում կարող է լինել այլ գաղափարների, տեսակետերի կրող մեկը, սոցիալական կամ էթնիկ այլ համայնքի պատկանող մեկը, անծանոթ լեզվով խոսող մեկը, ուրիշների համերաշխության զգացումի վրա խաղացող մեկը, ով կարող է մարդկանց համոզել, որ իր եւ նրանց հետաքրքրություններն ու զգացմունքները իրար մոտ են. որ իրենք նույն խմորից են պատրաստված, ուշադրությունը սեւեռում ենք նրա վրա, ով մեր կողքին է, մեզ համար քայլ առ քայլ բացահայտում ենք մարդու զարմանալի աշխարհը՝ իր ներքին ցավով եւ երջանկությամբ, թերություններով ու ձեռքբերումներով: Ցանկացած ազգության, հավատի պատկանող մարդու հետ շփման համար բաց լինելով մեր մեջ վերածնվում է վստահությունը եւ հաղթահարում ենք սեփական անձի նկատմամբ եւ սեփական գոյության վախը, շատերին հատուկ վարանամտությունը, որը ամրապնդված է մյուսի կյանքին «շմիջամտելու» պայմանագրով: Պատահական չէ, որ եկեղեցու անուններից մե-

²⁵ Сѣу Ф. Клафка, Дневники, М.: Издательство «АСТ», 2025, էջ 608:

կը «կիրնոնիա» (հաղորդակցում) է, քանի որ եկեղեցում տեղի է ունենում հավատացյալների հաղորդակցում Աստծու հետ եւ միմյանց հետ: «Միական համայնքները պետք է ամեն ինչում մաս ու բաժին ունենան՝ հասարակական կյանքում, էկոլոգիայի, տնտեսության, քաղաքականության, մշակույթի մեջ, ինչպես նաեւ հասարակության մեջ իր անդամների ինքնագագնողության եւ ներգրավման գործում, քանի որ սոցիալական առավելագույն ներգրավվածությունը, լուսանցքում մնալու միտումների հաղթահարումը ուղղափառ քրիստոնյայի հանրային ծառայության կարեւոր բաղկացուցիչ մասն է», – կոչ են անում ուղղափառ փորձագետների միավորման անդամները «Երրորդ Հռոմ, ինքնիշխան արգիականացում» զեկուցում²⁶:

Տարբեր խմբեր՝ ընտանիք, ոչ առեւտրային կազմակերպությունները, ազգերը, ամբողջ աշխարհի ժողովուրդը, կախված են համընդհանուր բարօրությունից, որն ավելի կարեւոր է քան նրանցից յուրաքանչյուրի առանձին վերցրած շահը: Այդ բարօրությանը հասնելու եւ մարդու իրավունքների իրացումը ապահովելու համար քաղաքացիական հասարակությունը պետք է վերահսկի կառավարող մարմինները եւ թույլ չտա պետական ամբողջատիրության ձեւավորումը: Եկեղեցին որպես կառույց կարող է այդ գործում անգնահատելի ծառայություն մատուցել: Կրոնական սկզբունքների բացակայության պայմաններում բազմակարծությունը հանգեցնում է ամբողջատիրության, Քրիստոսի բացակայության պայմաններում առաջ է գալիս անձի պաշտամունքը: Ռալֆ Դարենդորֆը մեր ուշադրությունն է ուղղում այն փաստին, որ բաց հասարակության մեխանիզմները կարող են խախտվել, եթե մարդուն չհաջողվի պահպանել հասարակության հետ ձուլման զգացողությունը: Բարոյականության եւ իրավունքի ոլորտում ժողովրդավարությունը եւ քառսր ակամայից մի հարթության վրա են գտնվում: Քառսր ոչնչացնում է ազատությունը գոնե այն պատճառով որ իր բարոյական դատարկությամբ իր կողմն է գրավում կեղծ աստվածների եւ կեղծ մարգարեների²⁷:

Սուբսիդարության սկզբունքը ենթադրում է սոցիալական հատվածը պետական եւ ոչ պետական կառույցների փոխհարաբերությունների օրենսդ-

²⁶ Ассоциация православных экспертов: К. Логинов, К. Фролов, «Третий Рим», Суверенная модернизация. Доклад. - М. [б. и.], [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://regnum.ru/article/1339303> (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

²⁷ Տէս Բ. Փիլատով, Можно ли создать христианскую этику капитализма? // Доклад. - М. [б. и.], [Электронный ресурс] // URL: <https://rusk.ru/st.php?idar=19094>:

րական կարգավորումը՝ սոցիալական ոլորտում ծրագրերի եւ միջոցառումների ֆինանսավորման հարցում նախընտրությունը տալով քաղաքացիական եւ մասնավոր նախաձեռնություններին՝ ի տարբերություն պետական կառույցի: Պետությունն այս պարագայում հասարակական սեկտորում է «փնտրում» սոցիալական ծրագրերի իրականացման համար անհատ եւ միայն այդպիսի նախաձեռնության բացակայության դեպքում է պետությունը հիմնում պետական հիմնարկություններ: Մի քանի հասարակական առաջարկների եւ նախագծերի առկայության պարագային սոցիալական պաշտպանության պետական գերատեսչությունները նախագծերի մրցույթ են անցկացնում եւ ֆինանսավորում դրանցից ավելի հեռանկարային տարբերակները: Սուբսիդարությունը չպետք է նշանակի մշտապես մարդու կյանքին միջամտել՝ նույնիսկ նրան օգնություն տրամադրելու միջոցով: Առաջին հերթին պետք է պայքարել մարդու ինքնուրույնության, պատասխանատվության եւ իրավասության համար: Օժանդակության իրավունք ստանալու միայն երկու պատճառ է ընդունելի. եթե խնդրի լուծման համար մարդը չունի բավարար իրավասություն կամ բախվել է իր իրավասության շրջանակից դուրս գտնվող խնդրի (օրինակ՝ տարերային աղետ, աշխատունակության կորուստ): Հակառակ դեպքում օժանդակության պասիվ սպասումը նրան վերածում է անպատասխանատու խնամարկյալի, որն անկարող է ինքնուրույն գոյատեւել:

Համապարփակության սկզբունքը ենթադրում է օգնության տրամադրում ամեն կարիքավորի: Օբյեկտիվորեն ոչ բոլոր շահառուներն են սեր եւ հարգանք ներշնչում, սակայն օգնության ցուցաբերողի խնդիրն է մարդու մեջ գոնե մեկ դրական հատկանիշ գտնել, որը կնպաստի բարյացակամ վերաբերմունքի եւ ուշադրություն դրսեւորելու նրա հանդեպ: Աջակցություն ցուցաբերելիս կարելոր է բացառել խտրական վերաբերմունքը (ռասայական, կրոնական, տարիքային, ազգային, քաղաքական) հանգամանքներով պայմանավորված եւ բնակչության առանձին շերտերին արտոնություններ տալ: Պետք է ընդունել յուրաքանչյուրի արժեքն ու արժանապատվությունը:

Սոցիալական ծառայության եւ հասարակության շահերի զուգակցման սկզբունքը ուղղված է անհատի եւ սոցիումի փոխներգործության ներդաշնակեցմանը: Ընդունելով շահառուի իրավունքներն ու շահերը՝ եկեղեցական ծառայողը միաժամանակ չպետք է ոտնահարի խմբերի, խմբակցությունների եւ հասարակության շահերը: Եկեղեցական ծառայողի բոլոր

ջանքերը պետք է ուղղված լինեն ինչպես անձի ներուժի զարգացման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծմանը, այնպես էլ բոլոր հնարավոր կոնֆլիկտային իրավիճակների հակազդելուն հասարակության մեջ սոցիալական լարվածության նվազեցմանը՝ նպատակ ունենալով ներդաշնակեցնել հասարակական հարաբերությունները: Պետք է հաշվի առնել այն փաստը, որ մարդու ցանկությունները կարող են անսահման լինել կամ նա կարող է բացարձակապես անձնական բարօրության մասին մտածել: Մասնագետը պատասխանատու լինելով նաև հասարակական վիճակի համար, այս կամ այն որոշումը կայացնելիս հանդես է գալիս հնարավորի, նպատակահարմարության եւ պատշաճ արդյունքի կողմից: Ընդ որում նա չպետք է մոռանա մարդկային արժանապատվությունը հարգելու սկզբունքի մասին, համաձայն որի յուրաքանչյուրն ունի ինքնուրույն ձեւավորման եւ սեփական նպատակների, ծրագրերի եւ կյանքի մարտավարության իրականացման իրավունք: Համապատասխանաբար շահառուն սեփական ներուժի ակտիվացման համար պետք է ստանա պատեհ, լրիվ եւ իրական տեղեկատվություն համատեղ աշխատանքի ծրագրի, սպասվող արդյունքի, միջոցների եւ դրանց հասնելու մեթոդների վերաբերյալ: Ինքնավարության խախտում հնարավոր է այն դեպքում, երբ մարդը ոտնահարում է օրենքը կամ նրա գործողությունները ռիսկի են ենթարկվում մյուսների շահերն ու պահանջմունքները:

Պրոֆիլակտիկ ուղղվածության սկզբունքը նպատակն ունի կանխարգելել սոցիալական հակասությունները, հիվանդությունները եւ կյանքում հանդիպող դժվարությունները եւ դեպքերի զարգացման դրական տարբերակները հնարավոր դարձնել: Պրոֆիլակտիկայի տեխնոլոգիան ենթադրում է ընդհանուր եւ հատուկ միջոցառումների համակարգ սոցիալական կազմակերպության տարբեր մակարդակներում՝ համապետական, իրավական, հասարակական, հոգեւոր-բարոյական, բժշկա-սանիտարական, հոգեբանա-մանկավարժական, սոցիալ-տնտեսական: Փորձը ցույց է տալիս, որ բնակչության սոցիալական եւ հոգեւոր առողջության վտանգավոր միտումների վաղ բացահայտումը հանգեցնում է դրանց հետեւանքների չեզոքացման համար հասարակական ռեսուրսների զգալի կրճատմանը:

Պրոֆիլակտիկ հաշող աշխատանքի պայմանները համարվում են կոմպլեկտայնությունը (փոխգործակցության միջգերատեսչական եւ մասնագիտական մակարդակներում, սոցիալական ծառայությունների մակարդակներում, սոցիալական ծառայությունների սպեկտորի ամեն անհրաժեշտ

գործիքները, որոնք օբյեկտիվորեն արձագանքում են շահառուների շահերին), հաջորդականությունը (պրոֆիլակտիկ նախագծերի խնդիրների եւ նպատակների փուլ առ փուլ իրականացնելու), արժեքաբանությունը (կանխարգելիչ աշխատանքի արժեքային կողմորոշումը՝ ուղղված հոգեւոր-բարոյական արժեքների վերածնունդին), համակարգավածությունը (գործնական քայլերի համակարգերը, որոնք փոխկապակցված են եւ համակարգված են միասնական կանխարգելիչ ծրագրերի շրջանակում), տարբերակվածություն (հաշվի առնելով կոնկրետ տարածաշրջանը, շահառուի անձի առանձնահատկությունները, նրա սեռը, տարիքը, բնավորությունը, մշակույթի, ավանդույթների, սոցիալական խնդրի աստիճանի առանձնահատկությունները), դինամիկություն (ճկուն կանխարգելիչ մեթոդների մշակում եւ կիրառում, որոնք հաշվի են առնում հասարակության սոցիալական, տնտեսական եւ իրավական փոփոխությունները, տեղեկատվության փոխանցման արդյունավետ միջոցներ), պատեհությունը (անհապաղ օգնություն ցուցաբերել կյանքին ու առողջությանը վտանգ սպառնալու դեպքում):

Գաղտնիության սկզբունքը կանխատեսում է շահառուների մասին որեւէ անձնական տեղեկության չբացահայտումը: Գաղտնիությունը վաղեմություն ժամկետ չունի եւ կարող է խախտվել միայն բռնության եւ որեւէ մեկին վնաս հասցնելու դեպքում, կամ էլ շահառուի կյանքին, առողջությանը կամ բարեկեցությանը անմիջական վտանգի պայմաններում: Ընդ որում շահառուն պետք է տեղեկացված լինի, որ այս կամ այն տեղեկատվությունը փոխանցվելու է իր խնդիրների լուծմանը ներգրավված անձանց (քահանա, տվյալ հասարակական կազմակերպության աշխատակիցներ, ընտանիքի անդամներ եւ այլն):

Սոցիալական ծառայության նպատակն է ստեղծել հասարակություն, որի կենտրոնում կլինի անհատը, որը ուղղված է հանրային բարօրությունը, այլ ոչ թե սահմանափակվում է սեփական փրկության գաղափարով: Զանգվածները սեփական դեմք չունեցող ամբոխ են, միայն ունեն սովորություններ, հեշտությամբ կառավարվում: Մյուս կողմից անհատներից կազմված համայնքը ունի պատասխանատվություն, կամք եւ ձգտում է հաստատել խաղաղություն հասարակության մեջ եւ ներդաշնակություն սեփական հոգում²⁸:

²⁸ Տե՛ս «Социальное служение Русской Православной Церкви. Мультимедийное учебное пособие». / под ред. прот. В. Хулапа, И.В. / СПб: Издательство «Астэр» СПбГИПСР, 2014. / «Объект

Սոցիալական աշխատանքը բարդ հասարակական երեւոյթ է, գիտական-գործնական գիտելիքների ինքնուրույն ոլորտ, մասնագիտութիւն եւ ուսումնական դիսցիպլին: Համաձայն սոցիալական աշխատանքի դպրոցների միջազգային ասոցիացիայի եւ սոցիալական աշխատողների միջազգային ֆեդերացիայի ընդունած սահմանումի՝ սոցաշխատողների գործունեութիւնը բարձրացնում է հասարակական եւ անձնական բարօրութեան աստիճանը, իսկ սոցիալական աշխատանքը նպաստում է մարդկանց եւ իրենց շրջապատի փոխհարաբերութեանը: Սոցիալական աշխատանքի հիմք են մարդու իրավունքների եւ սոցիալական արդարութեան սկզբունքները²⁹: Կառուցվածքային առումով սոցիալական աշխատանքը առանձնանում է տրամաբանականութեան բարձր մակարդակով եւ ունի մի քանի տարրեր՝ սուբյեկտներ (այդ գործունեութիւնը իրականացնողները եւ աջակցութեան կարիք ունեցողները), բովանդակութիւն (աշխատանքի առանձնահատկութիւնները), ֆունկցիոնալութիւն, միջոցներ, ղեկավարում (պետական) եւ նպատակներ: Անհրաժեշտ է նշել, որ սոցիալական աշխատանքի նպատակներն կենտրոնացված են հասարակական կայունութեան եւ անհատների շահերի բավարարման ոլորտում: Սոցիալական աշխատանքի գործառնութիւնները մոտ են իր նպատակներին եւ ուղղված են հասարակական փոխազդեցութեան դրական ընթացքը պահպանելու, այնպես էլ առանձին մարդկանց տարբեր տեսակի օգնութեան ցուցաբերմանը: Սոցիալական աշխատանքի միջոցները բազմազան են եւ կախված են նպատակներից ու գործառնութիւններից. դա կարող է լինել ցանկացած տեսակի գործունեութիւն՝ ուղղված անհատի կամ խմբի կենսական վիճակի թեթեւացմանը:

Սոցիալական գործունեութիւնը համարվում է զարգացած հասարակութեան ամենազրահարմար ցուցանիշը եւ հասարակութեան յուրաքանչյուր անդամի պատասխանատվութիւնը: Սոցիալական գործունեութիւնը կարող է չափազանց բազմազան լինել, օրինակ՝ աջակցութիւն ընտանիքներին դրանց ամրապնդում եւ պաշտպանութիւն, օգնութիւն ծերերին, հաշմանդամներին, ծանր հիվանդութեամբ տառապողներին, անօթեւան-

диаконии». Вышинский Олег, диакон, преподаватель Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. [Электронный ресурс] // URL: https://social-orthodox.info/1_2.htm#_ftn10 (ստուգված՝ 11.11.2025 թ.):

²⁹ Տես «Социальная работа: введение в профессиональную деятельность»: Учебное пособие / Отв. ред. А. А. Козлов. — М.: КНОРУС, 2005, 368 էջ, էջ 91:

ներին, որբերին, առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին, բանտարկյալներին եւ բանտարկուծներին, ՄԻԱՀ-ով վարակվածներին, աղքատներին, հրդեհից տուժածներին, ներգաղթյալներին, կերակրողին կորցրած ընտանիքներին, այլ դժվարին պայմաններում հայտնվածներին, թմրանյութերից եւ ոգելից խմիչքներից կախվածուծներին ունեցողներին, ինչպես նաեւ օգնության կարիք ունեցող այլ մարդկանց: Դա կարող է լինել բժշկական, վերականգնողական, սոցիալական, հոգեբանական, խորհրդատվական, հոգեւոր ինչպես նաեւ նյութական օգնություն՝ ներառյալ ֆինանսական աջակցություն, սննդի, իրերի եւ դեղորայքի հավաքագրում եւ բաժանում:

Եկեղեցու սոցիալական աշխատանքի նպատակը պետական եւ մարդասիրական սոցիալատարուծությունների համակարգի կրկնօրինակումը չէ: Եկեղեցին պետք է օգնի պետությանը վերափոխելու այդ համակարգը, հասարակության մեջ սիրո ոգի, եռանդուն հավատ, մերձավորին ինքնագոհողությունամբ ծառայելու ոգի ներարկել, աշխատանքի նոր տեխնոլոգիաներ եւ ձեւեր առաջարկել: Եկեղեցին պետք է նախաձեռնի ակտիվ օգնություն, որի նպատակն է ծառայության միջոցով մարդուն հասարակության վերագարձնելը եւ կենսուրախություն պարգեւել:

Ի տարբերություն սոցիալական աշխատանքի, որը զարգացել է ԺԹ. դարից սկսած եւ համարվում է պետության պատասխանատվության ոլորտը, սոցիալական ծառայությունը իր ժամանակակից տեսքով զարգանում է Ի դարից սկսած եւ համարվում է հասարակության պատասխանատվության ոլորտ: «Սոցիալական ծառայություն» հասկացությունը ինքնին գործնականում չի հանդիպում բառարաններում եւ բացառապես հանդիպում է միայն սոցիալական աշխատանքի թեման լուսաբանելիս: «Սոցիալական ծառայության» նկարագրման հիմնական աղբյուրը կրոնական գրականությունն է: Համաձայն Ռ. Պավլենկոյի անցկացրած հետազոտության՝ սոցիալական աշխատողի մասնագիտական պարտականությունները որակյալ կատարելու համար կատարյալ անձնական դրդապատճառ է հասարակությանը ծառայելը, այսինքն՝ մարդու համոզմունքների վրա հիմնված պատկերացումները³⁰: Այս տեսակետից սոցիալական աշխատանքը եւ սոցիալական ծառայությունը գործունեության փոխկապակցված ոլորտներ են:

³⁰ Сේս О. Н. СУБАЕВА, Социальное служение как исторический феномен: 1701–2001 гг.: диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук: 07.00.02 М., 2004, էջ 38:

Սոցիալական ծառայության ոլորտը դուրս է գտնվում պետական կարգավորման ոլորտի կողմից հստակ գծազրված սահմաններից: Ի տարբերություն սոցիալական աշխատանքի՝ ծառայության ուղին բռնած մարդը իր գործունեության համար մի փոքր այլ դրդապատճառներ ունի:

Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու կողմից սոցիալական հայեցակարգի վերաբերյալ ընդունված փաստաթղթերի համաձայն՝ սոցիալական ծառայությունը առաջին հերթին դիտարկվում է որպես հասարակության կարիքավոր անդամներին անհատույց օգնություն (առանց ֆինանսական նկրտումների, հանուն Քրիստոսի), որն արտահայտվում է բարեգործության, ողորմության, սոցիալական վերականգնողական կենտրոնների հիմնման, ինչպես նաև բազմաթիվ միսիոներական նախագծերի տեսքով: Սա օգնության տեսքով քրիստոնեական դավանաբանության հիմունքների գործնական կիրառությունն է կարիքավորների նկատմամբ, որը դիտարկվում է յուրաքանչյուրի աստվածային պատկերը կրելու տեսանկյունից:

Գոյություն ունի սոցիալական ծառայության ընդհանուր լավ մշակված սահմանում, որը կամավորական աշխատանքի համատեքստում է. սոցիալական ծառայությունը հասարակական, կամավոր, սոցիալական առումով կարեւոր գործունեություն է, որը նպատակ ունի աջակցելու հասարակության սոցիալական խնդիրների լուծմանը: Ընդհանուր առմամբ սոցիալական ծառայությունը դիտարկվում է որպես հասարակական ամենակարեւոր ռեսուրսներից մեկը, որի նպատակն է քաղաքացիների ակտիվ մասնակցությունը կենսագործունեության ավելի բարեկեցիկ պայմանների ստեղծմանը³¹:

Սակայն այս հասկացությունը վերլուծելիս է հարկավոր է ուշադրություն դարձնել Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու կողմից պաշտոնապես ընդունված փաստաթղթում ամրագրված սոցիալական ծառայության հայեցակարգը, քանի որ հասկացությունը աստվածաբանական սահմանման բնույթ ունի: Եկեղեցին՝ որպես կառույց, չի գործում ինքնանպատակ կամ որոշ գիտական պատկերացումներից ելնելով: Հասարակության մեջ եկեղեցու ցանկացած գործունեության ելակետը Սուրբ Գիրքն է՝ որպես Աստծու կամքի ճանաչողության աղբյուր, եւ Սրբազան ավանդությունը: Ներկայումս գոյություն ունի Եկեղեցու սոցիալական գործունեությունը կարգավորող փաս-

³¹ Տե՛ս «Социальная работа с молодежью»: Уч. пособие / Под ред. д. п. н., проф. Н. Ф. Басова, 2-е изд. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2009, էջ 328:

տաթուղթ, որը կոչվում է «Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու սոցիալական հայեցակարգի հիմունքները»³²: Այն ընդունվել է 2000 թ. հոբեյանական ժողովի ժամանակ եւ այն ժամանակակից իրողություններով հասարակության մեջ եկեղեցու դիրքի վերաիմաստավորման յուրատեսակ արդյունքն է:

Այդ փաստաթղթի համաձայն Եկեղեցին պետության հետ համագործակցության ոլորտներ է համարում.

- հասարակության մեջ բարոյականության պահպանման համար հոգածությունը.

- հոգեւոր, մշակութային, բարոյական եւ հայրենասիրական կրթությունը եւ դաստիարակությունը.

- պատմական եւ մշակութային ժառանգության պահպանությունը, վերականգնումը եւ զարգացումը, ինչպես նաեւ պատմամշակութային կոթողների համար հոգածությունը.

- պետական իշխանության ցանկացած ճյուղի եւ մակարդակի մարմինների հետ երկխոսությունը եկեղեցու եւ հասարակության համար առանցքային հարցերի շուրջ՝ այդ թվում համապատասխան օրենքների, ենթաօրենսդրական ակտերի, կարգադրությունների եւ որոշումների մշակման հետ կապված հարցերում.

- զինվորականների եւ իրավապահ մարմինների աշխատակիցների նկատմամբ խնամքը, նրանց հոգեւոր-բարոյական դաստիարակությունը.

- իրավախախտումների կանխարգելիչ աշխատանքներ, ազատազրկման մեջ գտնվողների նկատմամբ խնամք.

- գիտություն, առողջապահություն, մշակույթ եւ ստեղծագործական գործունեություն.

- եկեղեցական եւ աշխարհիկ զանգվածային լրատվամիջոցների աշխատանք, աշխատանք շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում.

- տնտեսական գործունեության հօգուտ եկեղեցու, պետության եւ հասարակության.

- աջակցություն ընտանիքին, մայրությանը եւ մանուկներին.

- անձի եւ հասարակության համար վտանգ ներկայացնող կեղծ կրոնական կազմակերպությունների գործունեության դեմ հակազդեցությունը:

³² SԷս «Основы социальной концепции Русской Православной Церкви», «Основы учения Русской Православной Церкви о достоинстве, свободе и правах человека»/ Под ред. А. М. Концевенко: Издательство Московской Патриархии, 2019, 176 էջ:

Եկեղեցին իր համայնքի անդամներին կոչ է անում պարտադիր մասնակցել հասարակական կյանքին: Այստեղ ամենակարեւորը քրիստոնեական բարոյականութեան սկզբունքն է, որի զարգացմանը խթանում է մերձավորի նկատմամբ սերը՝ այսինքն՝ քրիստոնեական գլխավոր պատվիրանի կատարումը: Անթույլատրելի է աշխարհիկ կյանքից խորշելը. քրիստոնյայի գոյաբանական հայեցակարգը հիմնվում է այն ընկալման վրա, որ մարդու ամբողջ գոյությունը, լինի սոցիում, պետություն, բնություն՝ Աստծու սիրո առարկաներն են:

Եկեղեցու սոցիալական ծառայության աստվածաբանական կարեւոր հիմնավորումներից մեկը Ավետարանն է: Այսպես է Տեր Հիսուս Քրիստոս խոսում Իրեն հետեւողների մասին. «Ոչ թե աղաչում եմ, որ նրանց վերացնես այս աշխարհից, այլ որ նրանց պահես շարից... ինչպես Դու Ինձ ուղարկեցիր աշխարհ, ես էլ նրանց ուղարկեցի աշխարհ» (Հովհ. Ժէ. 15–18): Հակոբոս առաքյալը գրում է. «Հավատն առանց գործերի մեռած է»: Այս խոսքերն ասվում են մարդուն փրկության տանող գործերի, այսինքն՝ բարիք գործելու եւ ողորմություն անելու համատեքստում: Այս գործերը վերջին հաշվով ազդում են մարդկային կյանքի բոլոր ոլորտների վրա՝ մոտեցնելով իր նպատակին՝ Երկնքի Արքայությանը³³:

Կամավորությունը, համաձայն Օ. Ռեշետնիկովի սահմանումի, սոցիալական ծառայության մի տեսակ է, որի առանցքային բնութագրիչներն են ազատ կամարտահայտությունը, անշահախնդիր նախաձեռնությունը՝ ուղղված մերձավորին օգնելու, տարբեր մակարդակներում նրանց սոցիալապես նշանակալի ծառայություն մատուցելուն: Հնարավոր է, որ այդ օգնությունը հետագայում կնպաստի կամավորների հոգեւոր աճին եւ նրանց համար կրթառնա կյանքի քրիստոնեական ուղու կարեւոր փուլ³⁴:

Այսպիսով՝ քրիստոնեական դավանաբանության իրականացումը հանգեցնում է Եկեղեցու շուրջ որոշակի կազմակերպությունների եւ համայնքների ձեւավորմանը, որոնք սոցիալական ակտիվություն են դրսեւորում՝ ելնելով վերոնշյալ սկզբունքներից: Սոցիալական ծառայության ոլորտում իրրագործող մարդկանց անվանում են կամավորներ եւ ամենահաճախ

³³ Сёу А. И. О сипов, «Путь разума в поисках истины». М.: Издание Сретенского монастыря, 2014, 486 էջ:

³⁴ Сёу О. В. Решетников, «Организация добровольческой деятельности», Учебно-методическое пособие. М.: «Фонд содействия образованию XXI в.», 2005, 112 էջ:

ներանք կամավորական տարբեր միությունների անդամներ են հանդիսանում: Հաճախ շատ ծխական համայնքներին կից գործում են անօթեւաններին կերակրելու կամ աղքատների համար օգնություն հավաքագրելու կետեր, կազմակերպվում են խմբային այցելություններ հոսպիտներ, բանտեր, հիվանդանոցներ: Սա հիմք ունենալով՝ անհրաժեշտություն կա դիտարկելու կամավորական կազմակերպությունների մի քանի առանձնահատկություններ՝ որպես ժամանակակից սոցիալական երեւույթ: Ներկայումս կամավորական գործունեության հասկացությունը եւ բնույթը տարբերվում է բարձր սոցիալական եւ բարոյական արժեքով:

Սոցիալական ծառայությունն սկիզբ է առնում կաթողիկ օրդենների՝ մասնավորապես Սուրբ Ֆրանցիսկոս Ասիզացու օրդենի շնորհիվ: Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցում գոյություն ունի եկեղեցական բարեգործության եւ սոցիալական ծառայության սինոդալ բաժին, որը հիմնվել է 1991 թ.: Սոցիալական ծառայության հիմնական իմաստը կայանում է կյանքի դժվար իրավիճակներում գտնվող մարդկանց, ֆինանսապես անապահով ընտանիքներին օգնելու եւ եկեղեցական դպրոցների հիմնելու:

Նախկինում եւ նույնիսկ այժմ հաճախ է տեղի ունենում «սոցիալական ծառայություն» հասկացության իմաստի խեղաթյուրում, որտեղ շեշտը դրվում է ոչ թե կրոնական, այլ սոցիալական բաղադրիչի վրա: Սոցիալական ծառայությունը նախկինում եղել է բացառապես ապահովված, ազնվական ընտանիքների մենաշնորհը, ապա հետզհետե ազնվական ընտանիքներից մենաշնորհը փոխանցվեց հարուստ ընտանիքներին: 1950-ական թթ. սկսած սոցիալական ծառայությունը դադարում է սոսկ նվիրաբերություն լինելուց, այլ թափ է հավաքում մարդկանց շրջանում, որոնք ցանկանում են կամավոր հիմունքներով նյութական օգնության շրջանակներից դուրս օգնություն ցուցաբերել: Օրինակ՝ Կարմիր Խաչի համաշխարհային կոմիտեի ստեղծումը դարձավ հասարակ բնակչության կողմից հզոր աջակցության եւ օգնության օրինակ, բնակչություն, որը չունի ոչ մի արտաքին աջակցություն: Սոցիալական ծառայությունը կրոնի եւ հասարակության կողմից լուրջ զարգացման է ենթարկվում եւ դառնում է յուրահատուկ, ինքնուրույն շարժում: Հասարակությունը ավելի եռանդով է օգնում կարիքավորներին, եւ սոցիալական ծառայությունը վերածվում է կամավորական-բարեգործական ուղղության: Զուգահեռաբար եկեղեցում սոցիալական ծառայությունը չի սահմանափակվում կրոնական, ազգային, պետական, քաղաքական կամ սոցիալական շրջանակներով: Եկեղեցին

իր մարդասիրությունը սփռում է ոչ միայն իր անդամների, այլև նրանց վրա, ովքեր իրեն չեն պատկանում (Ղուկ. Ժ. 30–37);

Անդրադառնալով ծառայություն եզրույթին՝ կարող ենք համոզվել, որ այն առաջին հերթին որեւէ գործունեության կազմակերպման իմաստ ունի: Համաձայն բառարանների տված տեղեկության՝ ծառայություն եզրույթը կիրառովել է կրոնական գրականության մեջ, որտեղ հիմնական իմաստը Աստծու պատկերին ձգտումն է: Իսկ Աստծու պատկերը եկեղեցում ողորմությունն է: Այստեղից էլ քրիստոնյայի մտածողության մեջ ամուր դրված է ծառայելու ձգտումը: Սոցիալական աշխատանքի՝ որպես մասնագիտական գործունեության գործնական արդյունավետության չափանիշը հասարակական օգուտն է, իսկ եկեղեցական սոցիալական ծառայության դեպքում բացի վերը նշվածից կարող է կարելուրել նաև առաքինությունը: Այս երկու կատեգորիաները միմյանց չեն հակասում, բայց նաև նույնական չեն: Այսպես՝ Սուրբ Պողոս առաքյալի՝ Երուսաղեմի համայնքին օգնելուն ուղղված ջանքերը հասարակական օգուտի տեսանկյունից ոչ արդյունավետ էին, քանզի վերջինս որոշ ժամանակ անց դադարեց գոյություն ունենալուց, ինչը կանխատեսելի իրադարձություն էր: Սակայն բարոյական բարիքը, որ քաղեցին Կորնթոսի եւ Մակեդոնիայի Եկեղեցիների քրիստոնյաները, ամրապնդելով եղբայրասիրության եւ ողորմության ոգին, առաքյալի նամակների բարոյական դասերը՝ ավելի երկար ապրեցին եւ ապրում են, քան ժամանակի առաջին քրիստոնյաները:

Տարբերվում են նաև սոցիալական ծառայության հասցեատիրոջ եւ սոցիալական աշխատանքի շահառուների նկատմամբ մոտեցումները: Սոցիալական աշխատանքը, մասնագիտական գործունեություն լինելով, հաճախ օգտագործում է շահառուի նկատմամբ անհատականացված մոտեցում, այսինքն՝ սոցիալական աշխատանքի հասցեատերը, դիտարկվում է բացառապես որպես որոշակի անձ, խնդիրներով եւ պահանջներով: Մեծ մասամբ այդ խնդիրներն ու պահանջներն են գրավում սոցիալական աշխատողի ուշադրությունը, խնդիրների լուծումը եւ պահանջների բավարարումը: Լավ է, եթե խնամարկյալի անձը չի անտեսվում, դա մեծապես կախված է սոցիալական աշխատողի անձից, բարոյական պատկերից եւ մշակութային մակարդակից:

Ի տարբերություն աշխարհիկ սոցիալական աշխատողների՝ Եկեղեցում սոցիալական ծառայությունն ընդունում է սոցիալական ծառայության հասցեատիրոջը, արխետիպային տեսանկյունից: Եկեղեցում սոցիա-

լական ծառայողները խնամարկյալին առաջին հերթին նայում են որպես «փոքր եղբոր» կամ «Քրիստոսի պատկերի»: Ծառայողները, մարդուն այս աշխարհի կեղծ պատիճից մտովի դուրս բերելով, միայն, կարող են տեսնել իրենց խնամարկյալի իրական դեմքը:

Եկեղեցու անքակտելի մասն է սոցիալական ծառայությունը, որտեղ մեզ անհասկանալի կերպով համադրվում են հավատացյալների մարդկային ջանքերը աստվածային գործության հետ: Այս գործունեության իմաստը մարդկանց իրենց կյանքի խաչը կրելիս գործնական օգնություն է՝ անկախ հավատի նկատմամբ վերաբերմունքից: Այն ստորադասվում է հովվական ծառայության հոգեփրկչական, այն է՝ հավատի միջոցով մարդուն փրկելու առաքելությանը:

ՀԻՄՆԱԲԱՆԵՐ

Սոցիալական ծառայություն, Ողորմություն, եկեղեցական հայեցակարգ, ավետարանական ոգի, սիրո պատվիրան, բարեգործություն, կարիքավորներ, սպասավորություն, աղքատախնամություն, առաքինություն, արդարություն, մարդասիրություն:

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию теологических основ формирования социальной концепции Церкви и осмыслению её социальной деятельности. Рассматривается церковное социальное служение как неотъемлемая часть христианской проповеди, направленная на решение повседневных проблем в обществе в духе Евангелия.

В работе анализируется преемственность принципов милосердия и благотворительности, берущих начало в ветхозаветной традиции и получивших развитие в апостольские времена. Особое внимание уделяется сопоставлению ветхозаветных норм и христианского понимания любви.

Подчеркивается, что социальное служение Церкви — это не просто гуманитарная деятельность, а духовное делание, в основе которого лежит стремление к исполнению Божьих заповедей и обретение Божественного благословения.

SUMMARY

This text examines the theological foundations of the Church's social doctrine and its practical application. The author examines social ministry as an integral part of Christian witness, aimed at addressing contemporary societal challenges in the spirit of the Gospel.

The study analyzes the continuity of the principles of mercy and charity, which originated in the Old Testament tradition and were further developed during the Apostolic era. Particular attention is given to a comparison of Old Testament norms and the Christian understanding of love.

The text emphasizes that the Church's social ministry is not merely a humanitarian endeavor, but a spiritual undertaking rooted in the desire to fulfill God's commandments and receive His blessing.

